

L'ESTAT DE DRET: GUIA D'ÚS

ESTAT DE DRET, DEMOCRÀCIA, DRETS HUMANS

L'Estat de dret, la democràcia i els drets humans, els tres pilars del Consell d'Europa, estan estretament relacionats i són inseparables.

- ▶ La democràcia garanteix que la ciutadania participi en la presa de decisions públiques;
- ▶ Els drets humans protegeixen les persones davant d'interferències arbitràries i excessives en les seves llibertats i garanteixen la dignitat humana;
- ▶ En un Estat basat en la primacia del dret (Estat de dret), l'exercici del poder públic està regulat i sotmès a controls.

L'Estat de dret promou la democràcia perquè qui exerceix el poder públic ha de retre comptes a la ciutadania. Mitjançant un sistema de justícia independent i imparcial, l'Estat de dret garanteix els drets humans i protegeix les minories contra decisions arbitràries de la majoria.

Per què això és essencial?

Un Estat sense regles clares és propens a la inestabilitat i l'arbitrarietat.

L'Estat de dret protegeix les llibertats fonamentals de totes les persones. La primacia del dret és el fonament de les democràcies modernes.

L'Estat de dret es basa en cinc principis fonamentals:

- ▶ **Legalitat** – Les lleis s'apliquen a tothom i estableixen límits al poder.
- ▶ **Seguretat jurídica** – Les lleis són clares, accessibles i previsibles.
- ▶ **Prevenició dels abusos de poder** – S'apliquen controls a fi d'evitar arbitriarietats.
- ▶ **Igualtat davant de la llei i no discriminació** – Les lleis protegeixen a tothom i s'apliquen de forma igual; la discriminació està prohibida.
- ▶ **Accés a una justícia independent i imparcial** – Tothom pot defensar els seus drets davant dels tribunals.

'Lady Justice'. Il·lustracions de l'artista maltesa Nadine Theuma

LEGALITAT

Les lleis s'apliquen a tothom i estableixen límits al poder

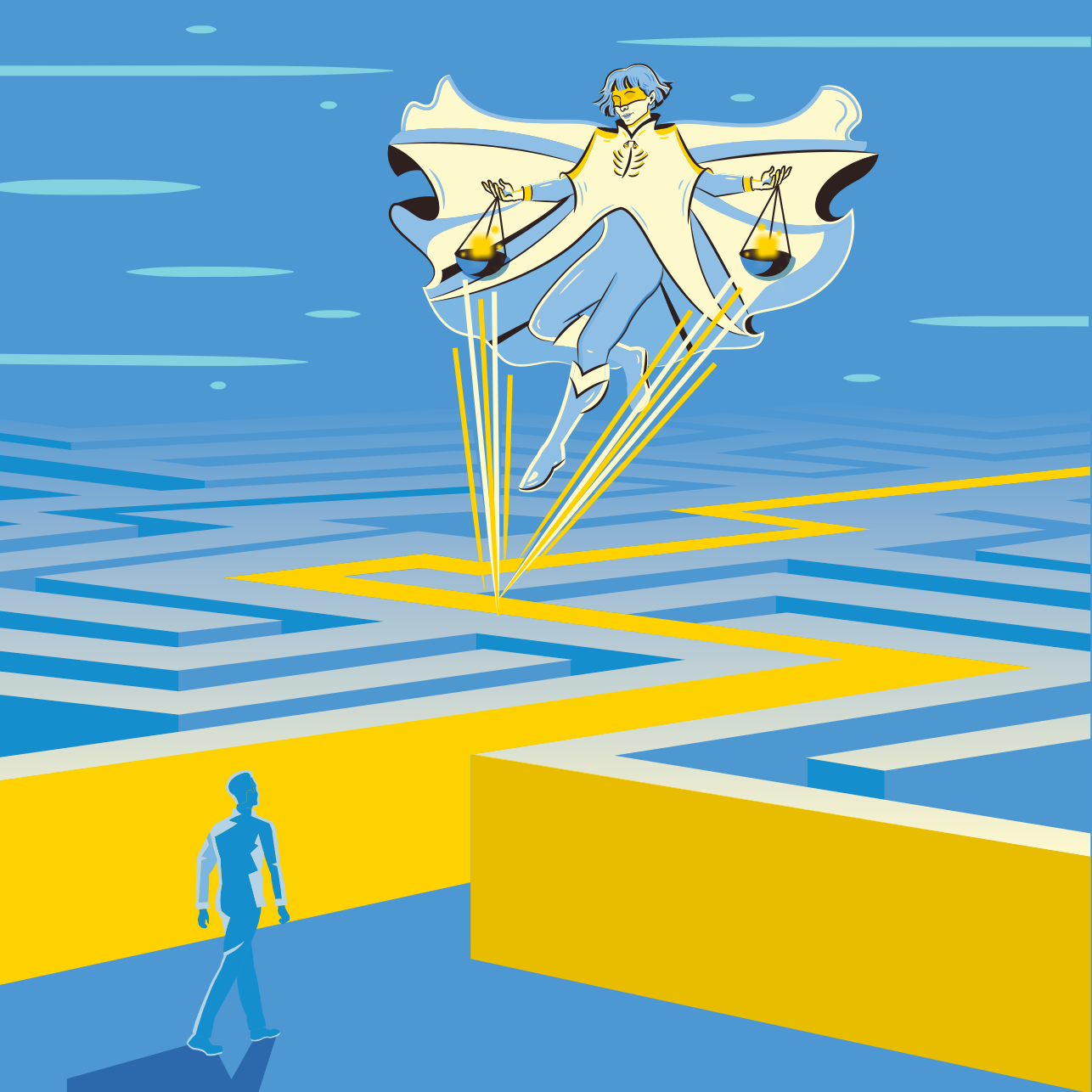
En un Estat on impera la primacia del dret, l'actuació de les autoritats i de la ciutadania està regulada per una legislació promulgada democràticament. L'executiu no pot exercir el seu poder i imposar la seva voluntat sense limitacions o sense supervisió.

Principis clau

- ▶ Tota decisió s'ha de prendre respectant el marc que estableix la llei.
- ▶ Les lleis s'han d'aprovar mitjançant un procés democràtic clar i transparent.
- ▶ Les decisions de les autoritats públiques poden ser revisades per un sistema judicial independent. El govern no pot atorgar-se nous poders sense respectar les regles que estableix la constitució.
- ▶ S'han d'aplicar i respectar els convenis i tractats internacionals, així com les resolucions dictades pels tribunals internacionals.
- ▶ La llei s'ha d'aplicar de forma efectiva.

Per què això és essencial?

Si el poder no s'hagués d'exercir dins del marc que estableix la llei, seria fàcil caure en l'abús. Per exemple, un govern podria restringir les llibertats segons la seva conveniència. La claredat i el compliment de la legislació promulgada democràticament són una garantia de justícia i d'igualtat per a tothom.

SEGURETAT JURÍDICA

Les lleis són clares, accessibles i previsibles

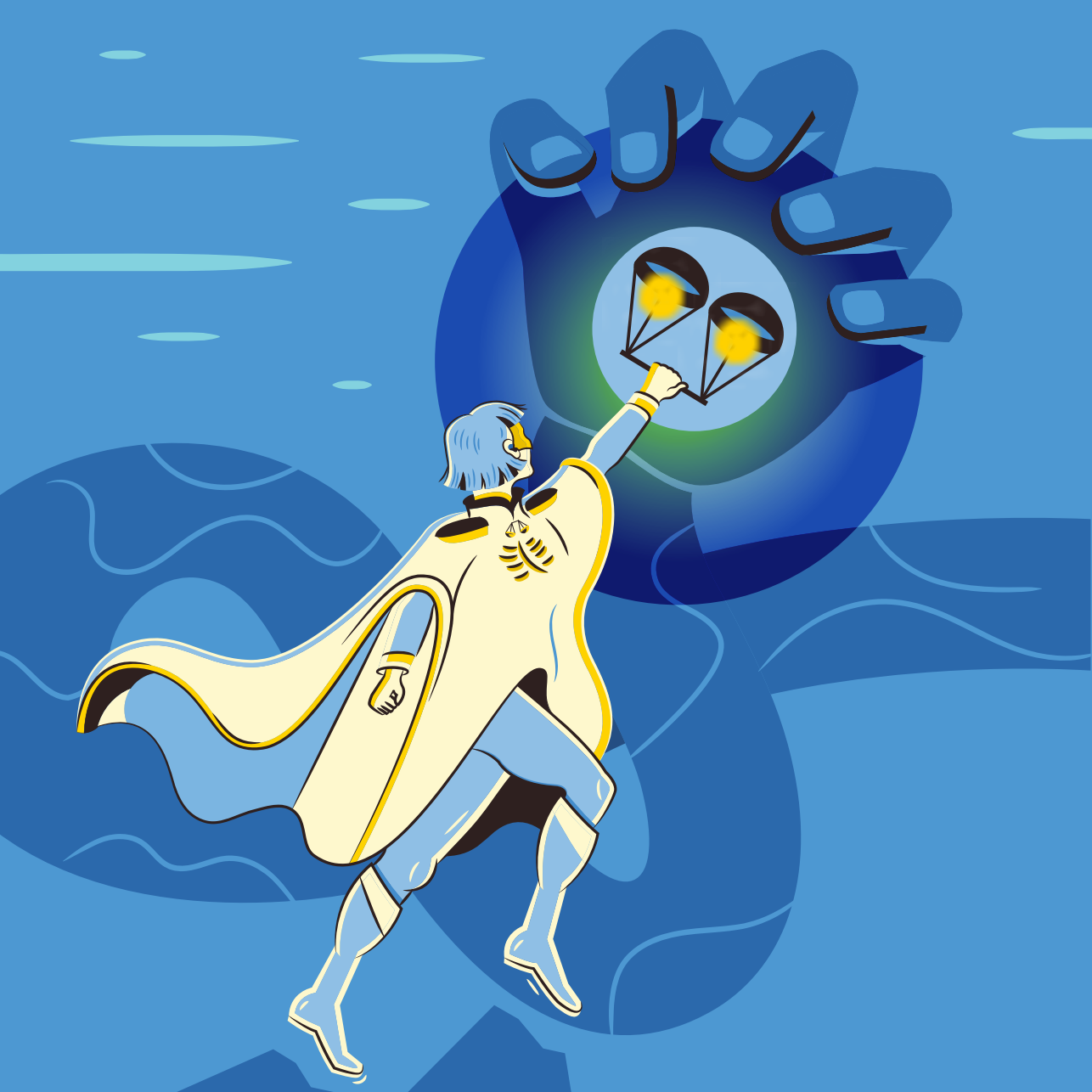
La seguretat jurídica garanteix que les lleis siguin clares, accessibles i previsibles i que no es puguin aplicar de forma retroactiva. D'aquesta manera, tothom sap per endavant quins drets i quines obligacions té.

Principis clau

- ▶ Les lleis i les sentències judicials són comprensibles i de fàcil accés.
- ▶ Les lleis han de ser coherents i no poden canviar de forma imprevisible.
- ▶ Ningú no pot ser condemnat per un acte que no constituïa delictes en el moment en què es va cometre.

Per què això és essencial?

Perquè les persones puguin actuar amb seguretat, han de saber quins drets i quines obligacions tenen. Si les lleis són imprecises o canvien massa de pressa, es crea incertesa i inestabilitat i les persones queden exposades a sancions imprevisibles.

PREVENCIÓ DELS ABUSOS DE PODER

S'apliquen controls a fi d'evitar arbitrietats

Un poder que no estigui sotmès a limitacions ni controls porta a la injustícia. El poder absolut comporta riscos com ara decisions arbitràries, corrupció i repressió política. Per exemple, una vigilància excessiva sense autorització o control judicials pot conduir a vulneracions dels drets humans.

Principis clau

- ▶ Separació de poders: el poder no ha d'estar concentrat en mans d'una sola autoritat.
- ▶ Obligació de motivació: les decisions públiques s'han de justificar i explicar.
- ▶ Revisió judicial: totes les decisions públiques s'han de poder impugnar davant de tribunals independents i imparcials.

Per què això és essencial?

Sense supervisió, un govern podria prendre decisions arbitràries, censurar els seus oponents o fins i tot abolir llibertats fonamentals. L'Estat de dret preveu salvaguardes a fi d'impedir aquests abusos.

IGUALTAT DAVANT DE LA LLEI I NO DISCRIMINACIÓ

Les lleis protegeixen a tothom i s'apliquen de forma igual; la discriminació està prohibida

L'Estat de dret imposa que totes les persones tinguin els mateixos drets i deures, establerts per llei i que no hi hagi diferències injustificades en la manera com són tractades.

La igualtat davant la llei significa:

- ▶ No es poden fer distincions injustificades entre les persones, ni en la llei ni en la seva aplicació.
- ▶ S'ha de proporcionar protecció contra totes les formes de discriminació.
- ▶ S'han de garantir els mateixos drets i deures a tothom.
- ▶ Qualsevol persona que pateixi discriminació ha de poder defensar-se.

Grans avenços - L'exemple del dret de vot de les dones

Un exemple històric de discriminació és el retard amb què les dones van obtenir el dret de vot a Europa. Finlàndia, l'any 1906, va ser el primer país europeu que concedí a les dones el dret a votar. Va caldre esperar fins passat el 1918 perquè s'estengués a la major part dels altres països del continent i només és un dret universal a Europa des del 1984. Actualment, l'Estat de dret no tan sols garanteix el dret de vot a les dones, sinó que també fomenta la seva participació activa en la vida política sense discriminació.

ACCÉS A UNA JUSTÍCIA INDEPENDENT I IMPARCIAL

Tothom pot defensar els seus drets davant dels tribunals

L'accés a un tribunal independent i imparcial permet a les persones defensar els seus drets. Per exemple, segons han reconegut diverses sentències dictades pel Tribunal Europeu de Drets Humans, la impossibilitat d'impugnar davant de la justícia el fet d'haver estat acomiadat de la feina, per la privació dels béns propis o per veure anul·lat el dret de visita dels fills i/o filles havia constituït una vulneració dels drets dels demandants. Per tal de garantir la igualtat de drets és essencial una justícia ràpida i accessible.

Principis clau

- ▶ Tothom pot acudir a la justícia i tothom té dret a un judici just davant d'un tribunal independent i imparcial.
- ▶ Les sentències judicials són accessibles i s'expliquen clarament.
- ▶ Les persones que ho necessiten reben assessorament legal i assistència lletrada.
- ▶ Els processos judicials tenen terminis i costos raonables.
- ▶ Les sentències judicials s'executen.

Per què això és essencial?

Sense accés a la justícia, les persones que han patit un perjudici no podrien fer valer els seus drets. L'Estat ha de garantir tribunals independents i un sistema judicial que sigui accessible per a tothom.

PAX TIBI MARCE
EVANGELI STA

L'ESTAT DE DRET EN ACCIÓ

El paper de la Comissió de Venècia del Consell d'Europa

La Comissió de Venècia ha ajudat els seus estats membres a constituir sistemes constitucionals dotats dels mecanismes necessaris per a l'aplicació dels principis de l'Estat de dret. La Comissió també ha previst una eina —els Criteris de verificació de l'Estat de dret— que permet avaluar el nivell de compliment dels principis de l'Estat de dret en un país determinat.

Els criteris de verificació de l'Estat de dret de la Comissió de Venècia

Publicat el 2016, aquest llistat presenta els principis fonamentals de l'Estat de dret (legalitat, seguretat jurídica, prevenció de l'abús i del mal ús del poder, accés a la justícia, igualtat i no-discriminació) en forma d'indicadors amb paràmetres detallats i referències a fonts rellevants.

Mitjançant aquest llistat de criteris, l'administració, el parlament, la societat civil i la ciutadania, així com les organitzacions internacionals, poden avaluar fins a quin punt es respecten els principis de l'Estat de dret en un país determinat. Els criteris de verificació permeten, doncs, identificar deficiències o mancances que requereixen l'acció de l'Estat. La Comissió de Venècia ha emès nombroses recomanacions sobre la manera de resoldre aquestes deficiències i mancances.

Qui som?

Formada per experts i expertes independents, la Comissió de Venècia «per la democràcia a través del dret» és l'òrgan consultiu del Consell d'Europa en matèria de dret constitucional.

Va ser creada el 10 de maig de 1990 partint d'una idea del jurista italià Antonio La Pergola. Després de la caiguda del mur de Berlín, va ajudar molts antics països socialistes a adoptar una constitució i legislació democràtiques i a unir-se posteriorment al Consell d'Europa.

Actualment, la Comissió de Venècia ajuda els seus estats membres a preparar reformes constitucionals i legislatives que compleixin amb els estàndards internacionals. El compliment de les seves recomanacions ha facilitat processos d'adhesió a la Unió Europea.

Missió

Prèvia sol·licitud, i mitjançant un procés inclusiu de consultes amb les autoritats nacionals, les institucions estatals, amb altres parts interessades i la societat civil, la Comissió de Venècia avalua les reformes constitucionals i legislatives, especialment en els àmbits electoral i judicial, i emet recomanacions no vinculants de millora a fi que aquestes reformes compleixin i posin en pràctica els principis de la democràcia, els drets humans i l'Estat de dret i implantin sistemes de govern eficients i viables.

Estats membres

La Comissió de Venècia està formada pels quaranta-sis membres del Consell d'Europa i per quinze estats més d'Amèrica, Àfrica i Àsia.

Per què Venècia?

La «Comissió Europea per la democràcia a través del dret» rep el nom de “Comissió de Venècia” per la famosa ciutat lacunar italiana on es va reunir per primer cop i on continua celebrant les seves reunions quatre vegades l’any.

1990-2025 - Fites

En trenta-cinc anys d’existència, gràcies a la seva independència i imparcialitat, la seva professionalitat i mètodes de treball inclusius, la Comissió de Venècia ha tingut un impacte important de cara a l’adopció de constitucions democràtiques i al funcionament democràtic de les institucions. En particular, la Comissió ha contribuït a millorar el nivell de compliment dels principis de l’Estat de dret i a enfortir la separació de poders i la independència judicial als seus estats membres.

- ▶ **1000+**: nombre d’opinions (dictàmens) i informes sobre reformes constitucionals i legislatives
- ▶ **50+**: nombre de constitucions redactades o revisades amb l’ajuda de la Comissió
- ▶ **200+**: nombre d’experts i expertes independents que han contribuït a la seva tasca

Per què això ens afecta a tots?

L’Estat de dret significa:

Una democràcia estable i en pau

Una ciutadania lliures i protegida contra l’arbitrarietat

Una societat més justa i igualitària

Il·lustracions: Nadine Theuma

Tots els drets reservats.

No està permesa la traducció, reproducció
o transmissió de cap part d'aquesta
publicació sense el previ permís per escrit
de la Direcció de Comunicacions.

(F-67075 Estrasburg Cedex obé publishing@coe.int)

Fotografies © Consell d'Europa

Publicat pel Consell d'Europa

F-67075 Estrasburg Cedex

www.coe.int

© Consell d'Europa, juliol de 2025

Lloc web de la Comissió de Venècia

<https://venice.coe.int>

Aquest fulletó explora els principis fonamentals de l'Estat de dret: legalitat, seguretat jurídica, prevenció de l'abús de poder, igualtat davant de la llei i accés a la justícia. Aquests principis constitueixen la pedra angular de la democràcia i dels drets humans i garanteixen una governança responsable, les llibertats individuals i la justícia social. Descobreix com el Consell d'Europa, mitjançant la tasca de la Comissió de Venècia, ajuda els estats a complir aquestes normes i a protegir la ciutadania davant d'arbitrarietats del poder. Tant si sou representants d'autoritats polítiques, estudiants o persones compromeses, aquesta guia explica per què l'Estat de dret és important i com protegeix cada dia les nostres llibertats.

CAT

www.coe.int

El Consell d'Europa és la principal organització defensora dels drets humans del continent. Inclou 46 Estats membres, entre ells tots els membres de la Unió Europea. Tots els Estats membres del Consell d'Europa han signat el Conveni Europeu de Drets Humans, un tractat establert per a protegir els drets humans, la democràcia i l'estat de dret. El Tribunal Europeu de Drets Humans supervisa l'aplicació del Conveni en els Estats membres.

